

satisfaction the child's needs. Therefore, it is necessary to know the percentages of development of all elements of child's intelligence in order to understand how they will be integrated into a system at each level of development, to define zone of nearest development of each element of intelligence and intelligence as system, that more accurately to select theoretical and practical educational material. Children of each nosological group have their own intellectual difficulties, caused to low level of development of certain elements of intelligence, children have specific state of intellectual activity, and diverse information barriers in process of knowing world and themselves, and therefore need different approaches to studying with the cartoon films content. Parents should create conditions for overcoming existing barriers and prevention advent of new ones. There is not enough specially created the cartoon films for children of different nosological groups. Children with intellectual difficulties cannot independently carry out a deep and detailed analysis of what they see and hear. Parents should learn themselves and teach their children to analyze the cartoon films using system of questions, be able to select means and methods for studying the content of the cartoon film with the child. In future, it is necessary to analyze Ukrainian cartoon films, identify information barriers that interfere with children of each nosological group from fully mastering the content of the cartoon film, and find ways to transform identified barriers into resources.

Key words: *children with intellectual difficulty, parents, cartoon film, philosophical analysis of the cartoon films, psychological analysis of the cartoon films, pedagogical analysis of the cartoon films, magical world of the cartoon films, cartoon films characters, cartoon films plot, musical accompaniment of the cartoon films, informational barriers and barrier-free.*

УДК 343.8:929

Юрій Лянной

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0009-0006-9349-0273

Дар'я Супрун

Національний університету біоресурсів і природокористування України
ORCID ID 0000-0003-4725-094X

Микола Супрун

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
ORCID ID 0000-0002-4198-9527

Тамара Харченко

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0002-4239-3434
DOI 10.24139/2312-5993/2026.01/281-293

В. М. СИНЬОВ – ВЧЕНИЙ-ЛЮДИНОЗНАВЕЦЬ ЗІ СВІТОВИМ ІМ'ЯМ

Автори статті аналізують внесок академіка Віктора Миколайовича Синьова, видатного українського науковця, який суттєво вплинув на розвиток психологічної та педагогічної науки, зокрема в галузях корекційної педагогіки і пенітенціарної системи. Його наукові досягнення охоплюють широкий спектр питань – від підготовки педагогічних кадрів до розробки інноваційних підходів до роботи з ув'язненими. Науковець працював у провідних освітніх і науково-дослідних установах України. За понад п'ятдесят років науково-педагогічної діяльності академік модернізував навчальні плани і програми для спеціальних

шкіл і педагогічних закладів України, підготувавши численних фахівців у галузі корекційної педагогіки, психології та права.

Його підходи поєднують гуманізацію освітнього процесу з розробкою ефективних психолого-педагогічних технологій, що сприяють усвідомленню та мотивації ув'язнених до позитивних змін. У статті підкреслено, що робота В.М. Синьова спрямована на зміцнення позитивних взаємовідносин між педагогами і ув'язненими, розвиток соціальних зв'язків та вдосконалення методів роботи у виправних закладах. Особливу увагу приділено ролі педагогів і працівників пенітенціарної системи, які повинні мати високий рівень професійної культури, емпатії та здатності будувати довірливі відносини.

Автори зазначають, що запропонована В.М. Синьовим педагогіка співпраці стала важливим кроком у реформуванні системи підготовки майбутніх офіцерів, сприяючи розвитку їхніх морально-етичних і професійних якостей. Наголошується, що інноваційні ідеї В.М. Синьова в пенітенціарній педагогіці знайшли широке практичне застосування, сприяючи гуманізації пенітенціарної системи та підвищенню ефективності ресоціалізації. Його велика науково-педагогічна діяльність заклала основи для нових напрямів у психології та педагогіці.

Ключові слова: *корекційна педагогіка, пенітенціарна педагогіка, кооперативна педагогіка, ресоціалізація, гуманізація освіти, підготовка педагогічних кадрів, професійна культура.*

Постановка проблеми. Дефектологічна наука світу має всі підстави для того, щоб виділити ряд видатних імен вчених, які визначають їх сучасний стан і слугують орієнтиром для майбутнього. Ім'я доктора педагогічних наук, професора, академіка НАПН України, Заслуженого юриста України Віктора Миколайовича Синьова належить до цієї плеяди Вчених. Сфера наукових інтересів дослідника завжди відзначалася особливо широким спектром.

Мета дослідження – аналіз наукового вкладу академіка В.М. Синьова у вітчизняну педагогіку і психологію.

Виклад основного матеріалу. Величне можна побачити лише на відстані... Попри те, що ще зовсім мало часу пройшло як переступив межу вічності знань в усьому світовому науковому дефектологічному товаристві академік Віктор Миколайович Синьов, ми його колеги, учні гостро відчуваємо непоправну втрату. У цій скорботній ситуації геть не спрацьовує загальновідомий вираз: "немає незамінних людей". Такі люди є! Масштаб Особистості Віктора Миколайовича і є тому підтвердженням! Його ідеї ще багато-багато років будуть визначати вектор розвитку нашої вітчизняної спеціальної педагогіки та психології!

Не зважаючи на свою різнопланову зайнятість в різних сферах науково-педагогічного та суспільно-громадського життя Шановний Віктор Миколайович завжди знаходив час для всебічної розбудови

дефектологічної науки та практики на нашій рідній Сумщині. Насамперед, він всіляко сприяв підготовці кадрів вищої кваліфікації для нашого вишу. Так, саме за його наукового консультування та керівництва стали науковцями наші шановні колеги: професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, доктор педагогічних наук Ю. Бондаренко; доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, кандидат педагогічних наук Л. Прядко; доцент кафедри логопедії, кандидат психологічних наук Т. Харченко; доцент кафедри терапії та реабілітації, кандидат педагогічних наук О. Лянна. Як голова спеціалізованої вченої ради із захисту докторських дисертацій із корекційної педагогіки вчений всіляко підтримував наукове становлення: завідуючої кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, професора, доктора педагогічних наук О. Боряк; завідуючої кафедри логопедії, доцента, кандидата педагогічних наук О. Ласточкину; доцента кафедри логопедії, кандидата педагогічних наук К. Зелінську-Любченко та багатьох інших наших сумчан.

Чого вартують його виступи на цілій низці наукових конференцій, що проходили в СумДПУ імені А.С.Макаренка... Забути його унікальне поєднання Таланту Вченого та Педагога просто неможливо... Це було ніби вчора... 14 березня святкування всією Українською дефектологічною родиною його Ювілей, а 15 квітня 2025 року – жахлива звістка... На жаль, ми тепер маємо писати про Нашого Вчителя в минулому часі... Разом із тим, ми все своє життя будемо відчувати його незриму присутність серед нас – його учнів та колег. Ці невеличкі наші спогади про Великого Майстра, який завжди Сповідував Добро є нашою скромною спробою долучитися до потужного голосу Вдячності тисячі сучасників Нашого Вчителя, які мали Неоціненне Щастя жити в Епоху Синьова!

Віктор Миколайович народився у весняні березневі дні 1940 року в сім'ї відомих в СРСР артистів – Марії Захарівни Леонідової та Миколи Михайловича Синьова. Батьки після війни гастролювали майже по всьому колишньому Радянському Союзу. З ними подорожував і Віктор. Сцена і повний глядацький зал для нього були рідною домівкою. І тому, де б і нині не виступав Віктор Миколайович, його доповіді, спів та вірші, завжди сприймаються аудиторією бурхливими оплесками. Зазначимо, що він є автором віршів, що стали популярними піснями в репертуарі багатьох наших співаків. Зокрема, їх блискуче виконував його друг та співавтор композитор Микола Петрович Мозговий, Софія Ротару, Ірина Білик...

Науковим дослідженням В. М. Синьова завжди характерними є такі ознаки, як високий рівень теоретичного компоненту, а також їхня всебічна практична спрямованість. Поряд із проведенням широкомасштабної дослідницької роботи, спрямованої на вдосконалення корекційно-виховного процесу спеціальних шкіл, Віктор Миколайович у 60 – 70-ті рр. проявляє себе талановитим організатором підготовки педагогічних кадрів на посаді доцента, заступника декана дефектологічного факультету Київського педагогічного інституту.

Особливими науковими здобутками В. М. Синьова характеризується його робота у відділі дефектології НДІ педагогіки України. Важливою науково-практичною значимістю для педагогічної теорії та практики стали результати досліджень вченим різних аспектів соціалізації учнів із особливостями розумового розвитку.

Новим етапом у науково-педагогічній діяльності Віктора Миколайовича став його прихід в 1980 році у колектив Київського Інституту внутрішніх справ при НАВСУ, в якому він пройшов шлях від доцента кафедри психології та педагогіки до першого проректора з навчальної роботи, завідувача кафедри правової та соціальної педагогіки. В цей час полковник внутрішньої служби В.М.Синьов захищає докторську дисертацію (1988 р.) з проблем корекції інтелектуального розвитку учнів допоміжної школи, обирається член-кореспондентом (1993 р.), дійсним членом НАПН України (1995 р.) та отримує почесне звання «Заслужений юрист України» (1995 р.).

Органічно продовжуючи розвивати вивчення методологічних і практичних основ дефектології, дослідник спільно із своїми колегами, за більш ніж двадцятирічний творчий шлях, заклав основи нових наукових напрямків у психолого-педагогічній науці. Серед вагомих здобутків вченого, перш за все, необхідно наголосити на тому, що ним та під його науковим керівництвом було зроблено радикальні зміни в переосмисленні теоретичних та практичних засад пенітенціарної педагогіки, що з виправно-трудової педагогіки стала дійсно педагогікою каяття – пенітенціарною. Завдяки зусиллям В. М. Синьова та його колег-однодумців О. В. Беци, Г. О. Радова, О. П. Северова, В. В. Сулицького, Д. О. Ніколенка, С. І. Жеваги, В. І. Кривуши, В. І. Ковальця, В. М. Любченка та інших було започатковано основи сучасної не тільки пенітенціарної педагогіки, а і всієї пенітенціарної теорії та практики. Характерною рисою педагогічних поглядів академіка у сфері пенітенціарної педагогіки стало те, що він розглядає

побудову взаємодії персоналу установи виконання покарань і засудженого з позицій педагогіки співпраці.

Новаторство педагогіки співпраці, на думку вченого, проявляється в тому, що воно сприяло «олюдненню» особистості людини, яка переступила межу закону. Подібне бачення взаємодії педагога пенітенціарної установи та засудженого вимагає від першого психологічного налаштування на якісно новий тип стосунків, що вимагають від нього чіткого дотримання певних психологічних установок, а від другого – щирого бажання змінити своє життя на краще. До цих психологічних установок, що слугують запорукою реалізації педагогіки співпраці в місцях позбавлення волі В. М. Синьов відносить:

- неупереджуючу увагу до особистості будь-якого засудженого з усіма його складностями, протиріччями (що протистоїть тенденції до запрограмованого відторгнення засудженого з боку співробітників);
- на пошук позитивного в особистості та опору на нього в процесі ресоціалізації;
- на оптимістичний прогноз в оцінці перспектив особистісних змін засудженого;
- на емпатичне (співчуваюче) розуміння засудженого і його психічного стану, що передбачає вміння “подивитися на світ з позиції іншого”;
- на відкрите, довірливе спілкування із засудженими;
- на надання йому для подолання труднощів та досягнення успіху в різних видах і ситуаціях життєдіяльності, корекції статусу особистості в соціальному оточенні;
- на глибинне вивчення і розкриття справжніх мотивів і зовнішніх обставин, що викликають вчинки і дії засудженого, з урахуванням його характерологічних здібностей і прийняття на цій підставі оптимальних психолого-педагогічних рішень.

Запропоновані В. М. Синьовим ціннісні компоненти (установки) педагогіки співпраці, знаходяться в безпосередній єдності з її технологічними компонентами, тобто володінням персоналом пенітенціарних закладів певними різноманітними способами здійснення професійної психолого-педагогічної діяльності, спрямованої на всебічне вивчення та ресоціалізацію засуджених. Професором В. М. Синьовим було запропоновано оригінальні підходи до реалізації традиційних методів роботи із засудженими (бесіда, спостереження, узагальнення незалежних характеристик, вивчення

документації, анкетування, аналіз продуктів діяльності тощо), а також психолого-діагностичних методик, що цілком можливо адаптувати до умов роботи співробітників пенітенціарних установ.

Важливим науково-практичним досягненням Віктора Миколайовича стало і те, що ним спільно із В. І. Кривушею було проведено дослідження стосовно творчого запровадження в практику діяльності виховних колоній для засуджених підлітків педагогічної спадщини А. С. Макаренка. Для гуманізації діяльності виправних установ і підвищення ефективності процесу виправлення злочинців у сучасну пенітенціарну педагогіку і виховну роботу із засудженими в установах вноситься, як зазначають ці науковці, низка принципово нових положень. Це, передусім, подолання деформації у взаємовідносинах співробітників-вихователів і засуджених, тобто формування та реалізація таких особистісних установок суб'єктів виховної системи щодо її об'єктів, як шанобливе ставлення до особистості кожного засудженого, пошук позитивного в особистості та опора на нього в педагогічному процесі; емпатичне розуміння особистості та її емоційного стану; створення для засудженого реальних перспектив поліпшення свого становища (соціального статусу); відкрите довірливе спілкування і контактна взаємодія; надання засудженим психологічної та іншої допомоги для подолання труднощів у різноманітних ситуаціях, оптимістичний прогноз в оцінці перспектив позитивних змін в особистості; активізація самосвідомості особистості та апеляція до її інтелектуального потенціалу; зміцнення і розширення позитивних соціальних зв'язків засуджених, самокритичний аналіз і самокорекція вихователем власної особистості та діяльності.

Всебічне вивчення В. М. Синьовим і вченими КІВС практики роботи пенітенціарних установ свідчить про можливість формування колективістських взаємовідносин у середовищі засуджених. Для цього, на їх думку, потрібно структурно реорганізувати формальні утворення на основі ідеї А. С. Макаренка про первинний колектив, педагогічне керівництво ним, його функціонування та розвиток. Актуальними у цьому плані є і Макаренківські положення про активізацію різноманітних видів соціально корисної колективної діяльності, посилення її особистісного смислу, творчої спрямованості та самостійності, розвиток суб'єкт-суб'єктних відносин. На практичне підтвердження вчення А. С. Макаренка, педагогами Київського інституту внутрішніх справ – на той час єдиного в Україні вищого навчального закладу пенітенціарної

системи – було проведено спеціальні дослідження ефективності діяльності виховних колоній, де неповнолітніх засуджених залучали до різноманітної соціально корисної та особистісно-значущої колективної творчої діяльності, що вимагала від них співчуття, милосердя, доброти і відповідала їхнім віковим та індивідуальним особливостям, запитам та інтересам. Це, наприклад, шефство над будинками для сиріт і дітей, які втратили батьківську опіку, навчання національних ремесел, підготовка до звільнення і майбутнього сімейного життя тощо. Дослідження показали: чим багатший зміст і різноманітні форми та методи перевиховання неповнолітніх, тим швидше відбувається їхня ресоціалізація. Неабияке значення при цьому має єдність виховних впливів на інтелектуальні, емоційно-вольові, ціннісно-мотиваційні компоненти їхньої свідомості та поведінки.

Глибоко вивчаючи психолого-педагогічні аспекти діяльності виховних колоній, В. М. Синьов, як вчений-дефектолог, насамперед прагнув вивчити широкий спектр вихованців із особливостями фізичного та психічного розвитку. Результатом цих багаторічних досліджень стала низка наукових праць, що ґрунтувалися на методологічній та пенітенціарній теорії. Всебічне вивчення підлітків, а згодом і дорослих засуджених з тими чи іншими особливостями психофізичного розвитку, дало змогу Віктору Миколайовичу та його колегам О. П. Северову, Д. О. Ніколенку, А. С. Рождественському та іншим заявити про створення нового наукового напрямку, що інтегрував у собі найсучасніші досягнення пенітенціарної та дефектологічної науки – пенітенціарної дефектології. Помітним явищем у розвитку цієї галузі знань було вперше у колишньому Радянському Союзі захищено під науковим керівництвом академіка В. М. Синьова кандидатську дисертацію О. Д. Гришко, що була присвячена всебічному вивченню мотиваційної сфери розумово відсталих засуджених підлітків. Значимим успіхом вченого стало і дослідження його учениці Т. Г. Харченко з питань пенітенціарної психології.

Будучи людиною високої загальної та педагогічної культури Віктор Миколайович постійно і особливо відповідально ставиться до формування особистості офіцера правоохоронних органів. Бачення офіцера людиною, що є носієм високої моралі спонукало В. М. Синьова спільно з В. С. Медведєвим вивчати протягом тривалого часу прояви професійної деформації в співробітників органів внутрішніх справ. Професійна деформація – явище, яке для людини несе руйнівний всепроникаючий характер, що врешті-решт призводить до професійної

непридатності правоохоронця. Дослідженню цих проблем, а також вивченню питань недопущення професійної деформації й було присвячено першу в Україні докторську дисертацію із юридичної психології В. С. Медведєва, наукове керівництво якою здійснював професор В. М. Синьов. Доречно буде зазначити, що кількість докторських та кандидатських дисертацій із різних галузей права, педагогіки та психології, що були виконані під керівництвом вченого сягає вже ста.

Однією з важливих умов недопущення профілактики професійної деформації, на думку вченого, є педагогічно виважене формування та удосконалення професійної культури правоохоронця нового покоління, що є актуальною для теорії і практики підготовки та безперервної післядипломної освіти співробітників органів внутрішніх справ. При цьому принципово важливим, наголошує академік, є виховання в правоохоронців системи професійно значущих для якісного виконання соціально-педагогічних функцій особистісних властивостей, зокрема таких, як: соціальна відповідальність; готовність прийти на допомогу в поєднанні з провідним місцем цінностей служіння людям і закону в підсистемі духовно-аксіологічних властивостей особистості; перцептивні здібності (здатність швидко і адекватно розуміти інших людей, у тому числі емпатично, бути одночасно уважним до багатьох об'єктів тощо); емоційна стабільність у поєднанні з умінням емоційно забарвлено передавати інформацію; особистісний динамізм (інтерактивність) як здатність впливати на інших людей; вольові якості; висока мовленнєва культура; здатність до антиципації (прогнозу розвитку подій, поведінкових явищ); креативність (здатність до творчих, нестандартних рішень) у поєднанні з професійними стереотипами діяльності.

Поряд із розвитком цих значущих соціально-педагогічних функцій правоохоронцеві, вважає В. М. Синьов, вкрай необхідно володіти конкретними методами і прийомами активізуючого або гальмуючого виховного впливу на особистість і різні малі та великі соціальні групи (роз'яснення, доведення, переконання, дискусія, "вибух", приклад, прохання, прояв доброти і турботи, комплімент, пробудження і активізація гуманних почуттів, наказ, заборона, прояв компетенції, натяк, попередження про наслідки, іронія та інше), а також уміти ці прийоми адекватно вибірково застосовувати.

Особливого значення з точки зору формування в правоохоронця таких особистісних рис і компетенцій, що сприяли б якісному виконанню

соціально-педагогічних функцій і підвищенню авторитету пенітенціаристів, а також інших офіцерів силових структур серед населення, набуває проблема в залученні співробітників ОВС та ДПТС, військовослужбовців, уже з курсантської лави до повноцінного самовиховання, що є запорукою, на думку дослідника, створення стійкої (на майбутнє життя) мотивації самопізнання і самовдосконалення об'єктивності рефлексій у діяльності, поведінці, людських взаєминах.

Особливо цінним для теорії виховання є висновок академіка В. М. Синьова про те, що сама по собі педагогічна культура особистості як гуманітарна цінність, включаючи, безумовно, етичні та естетичні компоненти, але не обмежуючись ними, при її сформованості в людині сприяє не тільки якісному виконанню нею різноманітних, не лише професійних, соціальних ролей (у сімейній сфері), але і в значному ступені забезпечує авторитет такої людини і повагу до неї в суспільстві.

За більш ніж п'ятидесятирічну активну науково-педагогічну діяльність академік здійснив розробку та модернізацію навчальних планів і програм для різних типів спеціальних шкіл, для педагогічних навчальних закладів та для закладів освіти МВС України. За його науковим і організаційним керівництвом та при активній авторській участі було створено відомі праці з теорії виховання і навчання, відомі праці з олігофренопедагогіки, що є важливими підручниками та навчальними посібниками для студентів, курсантів закладів освіти МВС України, педагогів-практиків. Ціла низка навчальних посібників із проблем пенітенціарної педагогіки, підготовлених авторським колективом на чолі із В. М. Синьовим, завоювали широке визнання і стали хрестоматійними книгами, як для курсантів, так і для офіцерів пенітенціарної системи.

Критично оцінюючи кадрове забезпечення правоохоронних органів із позицій їхньої психолого-педагогічної умілості, вчений завжди дотримується позицій, що головне завдання вищої школи не вчити студента чи курсанта, а навчити його вчитися, враховуючи при цьому його особистість, індивідуальність. Дійсно, викладач повинен не радити, що, як і коли робити, а показати альтернативу вибору, як її знайти, навчити самому здійснювати процес пошуку. Курсант, у свою чергу, спираючись на знання та особистий досвід, вибирає і планує свої дії в навчанні. Керуючись таким баченням підготовки офіцера в навчальному закладі, Віктор Миколайович спільно із своїми однодумцями на початку 90-х років, вперше на Україні започаткували в

системі МВС підготовку психологів для органів виконання покарань і міліції. Історія життя психологічного факультету КІВС дає нам підстави визначити певні тенденції розвитку підготовки психологічних кадрів:

- орієнтація на створення науково-педагогічного комплексу: вищий навчальний заклад – наукові інститути НАПН України (психології, педагогіки, спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка, педагогіки та психології професійної освіти дорослих інші) – установа виконання покарань, підрозділ ОВС;

- впровадження елементів системи навчання курсантів і слухачів за індивідуальними планами з розвитком їхньої науково-дослідної роботи та проблемних груп;

- гуманізація та демократизація навчання як стиль взаємовідносин викладачів і курсантів, що є умовою посилення індивідуального виховного впливу на вихованців;

- впровадження курсантсько-викладацького самоврядування, формування через роботу курсантської ради факультету навичок організаторської діяльності;

- розвиток професійно-пізнавальної активності курсантів на основі впровадження нових методів викладання, найновіших технічних засобів навчання;

- розширення міжвузівських та міжнародних контактів спеціалістів.

Розпочата В. М. Синьовим, О. П. Северовим та іншими вченими принципово нова справа зі створення психологічної служби в пенітенціарній системі та в ОВС буде, на їх думку, лише тоді успішною, коли вона базуватиметься на принципах першонеобхідності, а не кон'юнктури. Напевно, що далеко не випадково, професор Київського університету ім. Св. Володимира Д. І. Тальберг, ще аж у 1876 році стверджував: «Тюрма має справи з внутрішнім світом людини, з моральними хворобами та аномаліями, саме тому знання психологічні, безумовно, необхідні для успіху. Не буде сказано занадто, коли зазначимо, що сума і якість людських знань у сфері психології складають першооснову, на якій базується майбутнє тюремного питання».

У вересні 2003 року академік В. М. Синьов повертається у Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова на посаду директора Інституту корекційної педагогіки та психології. Де й продовжував працювати до останнього, з 2019 року вже на посаді професора кафедри психокорекційної педагогіки та реабілітології УДУ

імені Михайла Драгоманова. За плідну працю в Рідній Альма-матері він став повним кавалером ордена «За заслуги». Цей період його науково-педагогічного життя характеризується вагомими здобутками у реформуванні вітчизняної спеціальної освіти. Безумовно, потрібен час для всебічного осмислення тих починань які належать Вченому та його Науковій Школі...

Висновки. Демократичні перетворення, що визначають облік сьогодення, зокрема і психолого-педагогічної науки, насамперед сприяють зростанню соціальної ролі особистості на основі розробки життєздатної системи забезпечення духовного самовдосконалення людини, формування інтелектуального та культурного потенціалу суспільства. Саме тому ці процеси, на думку академіка Віктора Миколайовича Синьова, зобов'язують нас принципово по-іншому переосмислити минуле, що якраз і дасть змогу виробити нове бачення майбутнього психолого-педагогічної теорії та практики (Супрун Д., Супрун М., 2019; Супрун Д., Супрун М., 2022; Супрун Д., Супрун М., Харченко, 2025а; Супрун Д., Супрун М., Харченко, 2025b; Супрун Д., Супрун М., Харченко, 2025c; Супрун Д., Супрун М., Харченко, 2025d; Супрун, 2025).

ЛІТЕРАТУРА

- Супрун, Д. М., Супрун, М. О. (2019) Академік В.М Синьов і сучасна психолого-педагогічна наука (до 80-річчя із дня народження). *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*, 283 – 296 (Suprun, D. M., & Suprun, M. O. (2019). Academician V. M. Synov and modern psychological and pedagogical science (on the occasion of the 80th anniversary of his birth). *Education of Persons with Special Needs: Ways of Development*, 283–296).
- Супрун, Д. М., Супрун, М. О. (2022) Діяльність академіка В. М. Синьова зі створення закладів освіти для дітей з розладами аутичного спектру в Україні (наприкінці 90-х років ХХ ст.). *Актуальність та особливості наукових досліджень в умовах воєнного стану*: збірник тез Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції з нагоди відзначення Дня науки – 2022 в Україні (м. Київ, 24 травня 2022 р.). Київ: ДНДІ МВС України, сс. 191 –194 (Suprun, D. M., & Suprun, M. O. (2022). The activities of Academician V. M. Synov in establishing educational institutions for children with autism spectrum disorders in Ukraine (late 1990s). In *Relevance and features of scientific research under martial law: Proceedings of the International scientific and practical Internet conference dedicated to the Day of Science – 2022 in Ukraine* (Kyiv, May 24, 2022) (pp. 191–194). Kyiv: State Research Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine).
- Супрун, Д. М., Супрун, М.О., Харченко, Т.Г. (2025а) Академік В. М. Синьов – грані таланту. *Актуальні проблеми спеціальної педагогіки, психології та фізичної терапії*: матеріали ІХ Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (29 жовтня 2025 року, м. Суми). Суми: ФОП Цьома С. П., сс. 3 – 7

- (Suprun, D. M., Suprun, M. O., & Kharchenko, T. H. (2025a). Academician V. M. Synov – facets of talent. In *Current problems of special pedagogy, psychology and physical therapy: Proceedings of the IX All-Ukrainian student scientific and practical conference* (Sumy, October 29, 2025) (pp. 3–7). Sumy: FOP Tsioma S. P.).
- Супрун, Д. М., Супрун, М.О., Харченко, Т.Г. (2025b) Академік В. М. Синьов і світова людинознавча наука. *Історія та філософія освіти в незалежній Україні: освітні й освітньо-філософські аспекти формування історичної пам'яті*: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. 20 червня 2025 р., м. Київ. Київ: Ін-т педагогіки НАПН України, сс. 102 – 105 (Suprun, D. M., Suprun, M. O., & Kharchenko, T. H. (2025b). Academician V. M. Synov and world human science. In *History and philosophy of education in independent Ukraine: Educational and educational-philosophical aspects of historical memory formation: Proceedings of the All-Ukrainian scientific and practical conference* (Kyiv, June 20, 2025) (pp. 102–105). Kyiv: Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine).
- Супрун, Д. М., Супрун, М.О., Харченко, Т.Г. (2025c) В. М. Синьов та пенітенціарна наука і практика (до 85-річчя від дня народження). *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*, 48, 150 – 157 (Suprun, D. M., Suprun, M. O., & Kharchenko, T. H. (2025c). V. M. Synov and penitentiary science and practice (on the occasion of the 85th anniversary of his birth). *Scientific Journal of the Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov. Series 19: Correctional Pedagogy and Special Psychology*, 48, 150–157).
- Супрун, Д. М., Супрун, М.О., Харченко, Т.Г. (2025d) Внесок Віктора Миколайовича Синьова в пенітенціарну науку та практику (до 85-річчя від дня народження). *Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір в умовах воєнного часу*: збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (м. Запоріжжя, 10 – 11 квітня 2025 р.). Запоріжжя: Вид-во Хортицької національної академії, сс. 150 – 153 (Suprun, D. M., Suprun, M. O., & Kharchenko, T. H. (2025d). The contribution of Viktor Mykolaiovych Synov to penitentiary science and practice (on the occasion of the 85th anniversary of his birth). In *Educational and cultural-artistic practices in the context of Ukraine's integration into the international scientific and innovation space under wartime conditions: Proceedings of the VI International scientific and practical conference of students and young scientists* (Zaporizhzhia, April 10–11, 2025) (pp. 150–153). Zaporizhzhia: Publishing House of Khortytsia National Academy).
- Супрун, М.О. (2025) *Мої науково-педагогічні стежки: вибрані публікації*. Збірник праць. К.: КДА, 344 с. (Suprun, M. O. (2025). *My scientific and pedagogical paths: Selected publications*. Kyiv: Kyiv Theological Academy)

SUMMARY

Liannoii Yurii, Suprun Daria, Suprun Mykola, Kharchenko Tamara. V. M. Synov – A World-Renowned Scholar in Human Studies.

The authors of the article analyze the contributions of Academician Viktor Mykolaiovych Syniov, a prominent Ukrainian scholar who made a significant impact on the development of psychological and pedagogical science, particularly in the fields of correctional pedagogy and the penitentiary system. His scientific achievements cover a wide range of issues, from the training of pedagogical personnel to the development of innovative approaches to working with inmates. The scholar worked in leading

educational and research institutions in Ukraine. Over more than fifty years of scientific and pedagogical activity, the academician modernized curricula and programs for special schools and pedagogical institutions in Ukraine, preparing numerous specialists in correctional pedagogy, psychology, and law.

His approaches combine the humanization of the educational process with the development of effective psychological and pedagogical technologies that promote the self-awareness and motivation of inmates for positive changes. The authors emphasize that V.M. Syniov's work focuses on fostering positive relationships between educators and inmates, developing social connections, and improving methods of working in correctional facilities. Particular attention is paid to the role of educators and penitentiary staff, who must possess a high level of professional culture, empathy, and the ability to build trusting relationships. The authors note that the cooperative pedagogy proposed by V.M. Syniov has become an important step in reforming the training system for future officers, promoting the development of their moral, ethical, and professional qualities.

The article highlights that V.M. Syniov's innovative ideas in penitentiary pedagogy have found broad practical application, contributing to the humanization of the penitentiary system and increasing the effectiveness of resocialization. His extensive scientific and pedagogical activity has laid the foundation for new directions in psychology and pedagogy.

Key words: *correctional pedagogy, penitentiary pedagogy, cooperative pedagogy, resocialization, humanization of education, training of pedagogical personnel, professional culture.*

УДК 373-056.2

Любов Прядко

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

ORCID ID 0000-0002-7168-4601

DOI 10.24139/2312-5993/2026.01/293-303

АКТУАЛЬНІ ТРУДНОЩІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АСИСТЕНТА ВЧИТЕЛЯ У РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті розкрито актуальні труднощі професійної діяльності асистента вчителя у реалізації державного стандарту базової середньої освіти. Метою статті є обґрунтування результатів дослідження з трьох позицій: труднощів індивідуального супроводу дітей з ООП у базовій середній освіті, труднощів партнерської взаємодії асистента вчителя з членами команди психолого-педагогічного супроводу та взаємодії з батьками дітей з ООП.

Ключові слова: інклюзивна освіта, асистент вчителя, діти з особливими освітніми потребами.

Постановка проблеми. Виходячи з концептуальних положень Нової української школи, питання забезпечення рівних можливостей стає пріоритетним у контексті розвитку системи освіти та впровадження державних стандартів освіти. У цьому відношенні організація інклюзивної освіти потребує створення безпечного, безбар'єрного, інклюзивного середовища у закладах загальної середньої освіти.